

Januar 2021.

Länderbericht

Predstavništvo Fondacije Konrad Adenauer u Bosni i Hercegovini

Slike iz Bosne i Hercegovine: Zašto se stanje ne popravlja?

Sven Petke, dr. La Toya Waha

Slike iz BiH pokazuju strašnu situaciju u kojoj se nalaze migranti. Dio njih u sred zime ne živi u uspostavljenim kampovima ili smještajnim jedinicama, već u improviziranim šatorima u šumama u blizini granice sa Republikom Hrvatskom – u blizini vanjske granice EU. Posebno je zatvaranje šatorskog kampa Lipa od strane Međunarodne organizacije za migracije (IOM) uslijed neispunjenosti standarda u kampu otvorilo pitanja u vezi s ovim. Ipak je Evropska unija tokom zadnje tri godine investirala preko 88 miliona EUR u cilju poboljšanja situacije, čak i pojedinačne države članice EU, kao što je Njemačka, su pružile podršku bh. vlastima, a važne međunarodne organizacije poput IOM-a djeluju u zemlji. Čini se da problem, bez obzira na to, nije riješen, a situacija u kojoj se nalaze ove osobe se nije poboljšala. Šta je razlog tome?

Kakva je situacija?

Bosna i Hercegovina (BiH) je i sama zemlja iz koje odlazi veliki dio stanovništva. Međutim, situacija se tokom posljednjih godina promijenila: Sve veći broj migranata dolazi u malu državu koja se nalazi na samoj granici sa EU. Dok je 2018. registrirano 23,902 osoba, već u 2019. godini ovaj broj se povećao na 29,302.¹ Uslijed utjecaja pandemije Covid-19, broj osoba u 2020. godini se znatno smanjio. UNHCR ipak polazi od broja od 16,150 migranata tokom prošle godine.² Pored toga se pretpostavlja da postoji značajan broj osoba koje nisu dio zvaničnih statistika.

Velika većina migranata i izbjeglica su državljani Pakistana, Afganistana, Iraka i Bangladeša. Posebno veliki broj migranata dolazi iz južnoazijskog Pakistana. Krajem 2019. godine, trećina registriranih migranata su bili državljani Pakistana.³

Bez obzira na značajan broj migranata, jedva da postoje zvanični kampovi ili institucije. Neki od njih žive u napuštenim zgradama, ruševinama, šumama ili na ulici. Njihova se situacija značajno pogoršala sa dolaskom zime. To je dijelom postala ozbiljna prijetnja po život na stotine osoba.

¹ Vidjeti "Migracioni profil Bosne i Hercegovine", Ministarstvo sigurnosti, za 2018. godinu (<http://dijaspora.mhrr.gov.ba/wp-content/uploads/2019/07/010720193.pdf>), objavljeno u junu 2018. godine, kao i za 2019. godinu (<https://dijaspora.mhrr.gov.ba/wp-content/uploads/2020/07/Migracijski-profil-Bosne-i-Hercegovine-za-2019.-godinu.pdf>), objavljeno u junu 2020. Zadnji pristup 21.01.2020. godine.

² "Bosnia and Herzegovina", Fact Sheet December 2020, UNHCR, (<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/BiH%20UNHCR%20FACT%20SHEET%20-%20December%202020.pdf>). Zadnji pristup 21.01.2020.

³ Vidjeti "Migracioni profil Bosne i Hercegovine", Ministarstvo sigurnosti, za 2018. godinu (<http://dijaspora.mhrr.gov.ba/wp-content/uploads/2019/07/010720193.pdf>), objavljeno u junu 2018. godine, kao i za 2019. godinu (<https://dijaspora.mhrr.gov.ba/wp-content/uploads/2020/07/Migracijski-profil-Bosne-i-Hercegovine-za-2019.-godinu.pdf>), objavljeno u junu 2020. Zadnji pristup 21.01.2020. godine.

Ovi događaji su posebno utjecali i još uvijek utječu na Unsko-sanski kanton na granici sa Republikom Hrvatskom, koja je država članica EU. Sjedište Vlade Unsko-sanskog kantona je Grad Bihać, a u blizini Bihaća se također nalazio šatorski kamp Lipa. Dok se glavni grad zemlje, Sarajevo, nalazi na udaljenosti većoj od 300 km, granica sa Republikom Hrvatskom se nalazi na manje od 20 km. I to nije slučajnost.

Pomoć međunarodne zajednice u cilju rješavanja situacije podrazumijeva značajna sredstva. Evropska unija je tako **od 2018. godine izdvojila preko 88 miliona EUR**.⁴ Ova sredstva su bila predviđena za opremanje smještajnih jedinica, hranu i medicinsku pomoć. Međunarodna organizacija za migracije, IOM, između ostalog, ima zadatak da pruža pomoć pri koordinaciji pomoći, upravljanju i stvaranju preduslova za smještaj migranata u Bosni i Hercegovini.⁵ Pored IOM-a, u pružanje pomoći migrantima su također bili uključeni UNICEF, UNHCR i dodatni partneri.⁶

Pored toga, **i Njemačka se angažirala na rješavanju ovog pitanja i pružila direktnu pomoć**. Savezna Republika Njemačka je 2020. godine stavila na raspolaganje sredstva u iznosu od više od milion EUR za opremanje objekta u centru Blažuja, u blizini Sarajeva, preko organizacije Technisches Hilfswerk (THW) i planira izdvojiti dodatna sredstva, ovog puta za Lipu.

Čini se da, uprkos značajnoj pomoći, nije došlo do poboljšanja.

Zašto se situacija u kojoj se nalaze migranti nije poboljšala?

⁴ To je činjenica koju je također istakao Josep Borrell. "Blog visokog predstavnika EU za vanjske poslove i sigurnosnu politiku i potpredsjednika Evropske komisije, Josepa Borrella: Bosnia and Herzegovina: the migration crisis is far from over", 05.01.2021., Delegacija Evropske unije u BiH i Ured specijalnog predstavnika EU u BiH, (<http://europa.ba/?p=71277>). Zadnji pristup 21.01.2020.

⁵ Vidjeti "Migration Management", IOM, (<https://bih.iom.int/migration-management>). Zadnji pristup 21.01.2020.

⁶ Vidjeti "Blog visokog predstavnika EU za vanjske poslove i sigurnosnu politiku i potpredsjednika Evropske komisije, Josepa Borrella: Bosnia and Herzegovina: the migration crisis is far from over", 05.01.2021., Delegacija Evropske unije u BiH i Ured specijalnog predstavnika EU u BiH, (<http://europa.ba/?p=71277>). Zadnji pristup 21.01.2020.

Cilj osoba koje pristižu u Bosnu i Hercegovinu je odlazak u **Evropsku uniju**. Kao i tokom prethodnih godina, one prvenstveno žele ići u Francusku i Njemačku. Ne žele ostati u BiH.

Bosna i Hercegovina stoga smatra da je na potezu Evropska unija. Vlada Bosne i Hercegovine uprkos dugim pregovorima nije potpisala **Statusni sporazum sa Agencijom za evropsku graničnu i obalnu stražu – Frontex**. Razlog za to je odbijanje srpskog političara, *Milorada Dodika*.

Dodik, član Predsjedništva BiH i predsjedavajući SNSD-a, je 20. avgusta 2020. godine za TV kuću N1 izjavio slijedeće: "Naša politika oko migranata je poznata i nije ništa novo. Mi pokušavamo, najviše preko dojava građana, da saznamo gdje se nalaze migranti, kojim rutama se kreću, ne želeći da se oni slobodno kreću u RS, da vrše pritisak na stanovništvo i razbojnički se ponašaju. Onda kada ih prikupimo na jedno mjesto, organizujemo im prevoz gdje žele da idu. Oni idu u Unsko-sanski kanton, neki idu u Sarajevo, neki za Tuzlu, učinimo im uslugu. Ponudimo im prevoz da se ne zadržavaju u RS. Imamo odličnu reakciju stanovništva i nastavićemo da se tako ponašamo."⁷

Ključni faktor zbog kojeg se situacija za brojne migrante u zemlji nije poboljšala je činjenica da **nedostaje politička volja za pronalazak dugoročnih rješenja**. To je, pak, usko vezano za široko rasprostranjeno shvatanje u BiH da migranti nisu problem Bosne i Hercegovine, već problem Evropske unije. Jer migranti koji žive u šumama ne žele ostati u BiH. Žele ići dalje za EU preko hrvatske granice.

Ovakvo shvatanje problema dovodi do nedostatka političke motivacije i spremnosti da se privremeni kampovi pretvore u trajni smještaj. IOM, organizacija koja je bila odgovorna za pružanje podrške lokalnim vlastima u vezi sa organizacijom kampa Lipa, navodi da je zatvorila kamp zbog nedostatka spremnosti državnih organa da reagiraju i posljedičnih uslova za ove osobe. Posebno su politički razlozi doveli do situacije da kamp nikada nije dobio priključak za vodu i električnu energiju, niti je pripremljen za zimu.⁸ Požar koji je ubrzo nakon zatvaranja uništio kamp je onemogućio da do toga uopće dođe.⁹

Lošu situaciju migranata tokom zime mnogi u BiH na ciničan način smatraju sezonskim problemom koji će se tokom proljeća i ljeta "sam" riješiti. Pretpostavka je da se ljudi tokom ljeta snalaze u improviziranim šatorima, dok ne uspiju preći hrvatsku granicu. Međutim, zimi se nagomilavaju problemi koji su trenutno uzrok negativnih novinskih natpisa.

Ovakvo shvatanje je i **razlog odbijanja stanovništva da prihvati stalne smještajne objekte**. To je također bio i jedan od razloga zbog kojeg je nakon zatvaranja kampa Lipa došlo do protesta lokalnog stanovništva. Na taj način je spriječeno pretvaranje nekadašnje kasarne u stalni smještajni objekat za migrante.

Spremnost državnih vlasti i stanovništva da spriječi ove osobe od daljeg putovanja u EU ili osigura srednjeročni smještaj u BiH je vrlo mala. Razlog za to je mala politička volja, naspram jake volje migranata da nastave putovanje u EU. To, u kombinaciji sa nedovoljnom

⁷ <https://rs.n1info.com/region/a631495-dodik-migrante-cemo-nastaviti-da-prevozimo-do-federacije-bih-necemo-ih-u-rs/>. Zadnji pristup 21.01.2020.

⁸ "For several reasons, mostly political, it never got connected to the main water or electricity supply, and was never winterized. And now, with this fire, it never will be." Ovaj citat direktora Misije IOM-a u BiH se nalazi na web stranici IOM-a. Vidjeti "Thousands of Migrants Forced to Sleep Rough after Closure, Destruction of Bosnia Camp", 23.12.2020., IOM (<https://www.iom.int/news/thousands-migrants-forced-sleep-rough-after-closure-destruction-bosnia-camp>). Zadnji pristup 21.01.2020.

⁹ Ibid.

opremljenošću Granične policije i Službe za poslove sa strancima, dovodi do ponovne mogućnosti prelaska granice i odlaska u EU.

Migranti su već dolaskom u Bosnu i Hercegovinu prešli velika rastojanja, jer mnogi od njih potiču iz zemalja poput Pakistana ili Bangladeša (vidjeti iznad). Žele ići u EU i nalaze se neposredno pred njenom granicom koja ih razdvaja od cilja. Stoga mnogi migranti, bez obzira na loše uslove, odbijaju ići u druge, udaljenije kampove. Bez obzira što su loši uslovi poznata činjenica, sve više osoba dolazi u dio BiH koji se nalazi u blizini hrvatske granice.

Mnogi migranti koji dolaze iz južne Azije ne bježe od rata ili progona – iako su posebno u Pakistanu vjerske (nesunitske) manjine uvijek iznova žrtve sistematskog ugnjetavanja i nasilja, kao što je i u Bangladešu sve više sekularnih žrtava ciljanih ubistava. Oni napuštaju svoju domovinu i porodicu zato što se radi o državama **u kojima ne postoji vladavina prava ili postoji samo u maloj mjeri, kao i zbog posljedičnog nedostatka izgleda za budućnost.** Političke strukture moći u Pakistanu su čvrsto etablirane, ima malo promjena, prije svega zbog toga što vojska zadržava svoje centralne pozicije unutar države unatoč smjenama civilne vlade. Bangladeš, najnaseljenija zemlja svijeta nije više među najmanje razvijenim zemljama,¹⁰ ali političke i društvene promjene guše nadu u privredni razvoj. Posebno islamizacija¹¹ države i društva koju provode državni i nedržavni akteri mnoge osobe dovodi do toga da se pitaju da li će i u budućnosti moći živjeti u Bangladešu. Na hiljade osoba već godinama napušta zemlju u nadi da će si drugdje osigurati bolju budućnost. Mnogi od njih bi, kao i ranije, otišli u susjednu demokratsku državu Indiju, međutim, i tamo je masovna migracija dovela do promjena i pooštrenih uslova za imigraciju i kontrole granica.

Mnoge od ovih osoba, čak i da to žele, ne bi mogle ostati ni u Bosni i Hercegovini. Jer i ovdje raste politički pritisak na vladu. Uprkos izjavama da je za migrante odgovorna EU, Vlada BiH je svjesna da i sama mora djelovati. Itekako postoje naponi da se migranti identificiraju i vrate u svoje zemlje porijekla. Stoga je u novembru 2020. godine tokom državne posjete *Šefika Džaferovića* (bošnjačkog člana Predsjedništva BiH) i visoke delegacije Pakistanu potpisan Sporazum o readmisiji između ove dvije zemlje. Sporazum koji su u Islamabadu potpisali pakistanski ministar unutrašnjih poslova i bh. ministar sigurnosti sadrži međusobnu obavezu dvije države da prihvate svoje državljane koji se ilegalno nalaze na teritoriji druge države. Time je sada moguće vršiti redovnu readmisiju pakistanskih državljana koji trenutno ilegalno borave u BiH nazad u Pakistan – preko međunarodnog aerodroma u Sarajevu i Islamabadu.

Međutim, do sada nije bilo velikih pomaka po pitanju **readmisije ilegalnih migranata i njihovog dobrovoljnog povratka.** Za to trenutno još uvijek nedostaju preduslovi i sposobnosti upravnih organa. Međutim, obzirom na postojanje pomenutog sporazuma, postoji manja spremnost migranata za registraciju u drugim kampovima od strane državnih organa.

Razlozi za užasne uslove u kojima se nalaze migranti, kao što se to trenutno može vidjeti na slikama objavljenim u štampi, leže, dakle, u Bosni i Hercegovini. Istovremeno, oni leže i daleko izvan BiH. Leže u faktorima koji migrante potiču da napuštaju propale države, u nedostatku političke volje u BiH za pronalazak rješenja i privlačnosti Evropske unije (faktori privlačenja). Razlog za izostanak poboljšanja situacije ovih osoba je prije svega sudar ovih sila u BiH, odnosno nada migranata da će ipak uspjeti preći granicu.

¹⁰ Vidjeti "Leaving the LDCs Category: Booming Bangladesh prepares to graduate", 13.03.2018., UN, (<https://www.un.org/development/desa/en/news/policy/leaving-the-ldcs-category-booming-bangladesh-prepares-to-graduate.html>). Zadnji pristup 21.01.2020.

¹¹ Vidjeti Lorch, Jasmin 2019.: Islamization by Secular Ruling Parties: The Case of Bangladesh, Politics and Religion, 12:2, s. 257-282.

Sven Petke je direktor predstavništva Fondacije Konrad Adenauer u BiH od februara 2019. godine.

Dr. La Toya Waha od januara 2021. godine radi kao referentica za pitanja bijega i migracija u Berlinu. U periodu od maja 2019. do kraja 2020. je radila kao stažistica u okviru regionalnog programa Politički dijalog Azija sa sjedištem u Singapuru. Nekadašnja je stipendistica Fondacije Konrad Adenauer.

Konrad-Adenauer-Stiftung e. V.

Sven Petke
direktor predstavništva Fondacije Konrad Adenauer u Bosni i Hercegovini (Sarajevo)
Odjel za evropsku i međunarodnu saradnju
www.kas.de

sven.petke@kas.de

Tekst ovog izdanja je licenciran u skladu sa uslovima međunarodne javne licence "Autorstvo Creative Commons – dijeli pod istim uslovima 4.0", CC BY-SA 4.0 (dostupno na: <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode.de>)